

Назва ТВП: Рака Лясная

© В. Прокопчук

Код: BY049

Геаграфічныя каардынаты: 52° 10' N 23° 41' E

Адміністрацыйная прыналежнасць: Брэсцкая вобласць: Брэсцкі раён, Камянецкі раён

Плошча: 9239 га

Крытэрыі: A1, A4i, B1i

Нацыянальны прыродаахоўны статус: паўднёвая частка (6 654,46 га) ў складзе біялагічнага заказніка мясцовага значэння «Бугскі», паўночная частка ў складзе НП «Белавежская пушча»

Міжнародны прыродаахоўны статус: ТВП міжнароднай значнасці, утворана ў 2010 г.

Агульнае апісанне:

Тэрыторыя ТВП цалкам ахоплівае поймы і даліны р. Лясная і часткова рэк Лясная Правая і Лясная Левая. Усе яны адносяцца да басейна р. Заходні Буг. Даліны рэк адносяцца да рэгіёну раўнін і нізін Перадпалесся і знаходзяцца ў геамарфалагічным раёне Высокаўскай-водна-ледніковай марэннай раўніны. Пасля зліцця Левай і Правай Лясных каля в. Вугляны, рака Лясная ў паўднёва-заходнім кірунку працякае па ўзгорыстай тэрыторыі ў сярэднім і верхнім цячэнні. У ніжнім

цячэнні, агібае раўніну з поўдня і пападае на тэрыторыю Брэсцкага Палесся, утвараючы натуральную мяжу паміж двума буйнымі ландшафтнымі структурамі. Шырыня рачной даліны 2-4 км, поймы ад некалькіх метраў да 200-600 м у сярэднім цячэнні і 1 км у верхнім і ніжнім цячэнні. У вільготны перыяд пойма заліваецца на глыбіню 0,3-0,8 м на перыяд да 3 тыдняў.

Паверхня даліны роўная, перарэзаная каналамі, прытокамі, рукавамі, старарэччамі, складаецца з тарфянікаў і пяскоў, занята пераважна лугамі, зарослымі ў рознай ступені хмызняком.

Рэчышча ракі крутое, у некаторых месцах вельмі крутое, са свабоднымі меандрамі. Там, дзе рака разгаліноўваецца на некалькі рукавоў, цяжка вызначыць галоўнае рэчышча. Паміж рукавамі вельмі часта сустракаюцца забалочаныя астравы. Шырыня ракі ў межань 10-30 м. Берагі вышынёй 1-1,5 м, месцамі 3-4 м.

Сярод самых важных прытокаў на тэрыторыі ТВП патрэбна назваць малыя рэкі: Крывуля, Точыя, Кавалёўка, Лютая, Градаўка.

У цэлым, на тэрыторыі ТВП захавалася выразная занальная расліннасць, сфарміраваная ў залежнасці ад мясцовых умоў размяшчэння. Такім чынам, у самім рэчышчы назіраюцца асацыяцыі воднай расліннасці (*Nymphaeion*, *Patamagenion*), далей асацыяцыя *Bidentaliatrypatrii*, прыбярэжныя зараснікі трыснягу і асакі. Далей выступаюць тыповыя зараснікі вярбы і вольхі, пасля чаго ў залежнасці ад глебы выступаюць розныя тыпы лясоў і бароў. Лясная расліннасць прадстаўлена больш за 20 асацыяцыямі. Лясістасць тэрыторыі невялікая і прадстаўлена разарванымі невялікімі ўчасткамі: альбо хваёвымі пасадкамі на ўзвышшах, альбо фрагментамі поймавых, у асноўным, лісцёвых лясоў.

На рацэ размешчаны г. Камянец і шэраг дробных населеных пунктаў. Упадае ў р. Заходні Буг у некалькіх кіламетрах на поўнач ад г. Брэста.

Асноўны спосаб гаспадарчага выкарыстання тэрыторыі – сельскагаспадарчая дзейнасць і рыбалоўства.

Асноўныя біятопы:

Згодна з падзелам ландшафтаў на раёны водазборны басейн Лясной адносіцца да падзоны Палескіх (шыракалістных лясных ландшафтаў) Палескай правінцыі алювіяльных тэрасавых балотных, а таксама водна-ледавіковых ландшафтаў). Асноўныя біятопы прадстаўлены комплексамі водна-балотных экасістэм (рэкі,

поймавыя азёры і старыцы, балоты, каналы) – каля 20%; адкрытыя прасторы (лугі, сельгасугоддзі, рудэральныя і невыкарыстоўваемыя землі) – каля 50%. Значную плошчу займае комплекс хмызнякова-рэдкалесных экасістэм – каля 30%. Ад месца зліцця рэк Лясная Правая і Лясная Левая да г. Камянца даволі значную плошчу займаюць трысняговыя зараснікі, размешчаныя ўздоўж рэчышча і шматлікіх пратокаў і стырыц.

Птушкі:

Арнифаўна налічвае больш за 180 відаў птушак, большая частка з якіх гняздзіцца.

Зыходзячы з вынікаў назіранняў, найбольш важнымі для вясновых мігрантаў з'яўляюцца ўчастакі поймы р. Лясная ў раёне вёсак Чарнакі, Шышова, Вугляны, Радасць, Кругель, Покры. Рака Лясная - на тэрыторыі паўднёвага захаду Беларусі (басейн р. Заходні Буг), гэта найбуйнейшае месца канцэнтрацыі вясновых мігрантаў. Максимальная агульная колькасць водна-балотных мігрантаў адзначаных тут адначасова можа дасягаць больш за 15 тыс. асобін. Найбольш шматлікія мігрыруючыя віды белалобая гусь *Anser albifrons*, гусь-гуменніца *Anser fabalis*, шэрая гусь *Anser anser*, качка-свіцьва *Anas penelope*, крыжанка, качка-шылахвостка, кнігаўка. Увогуле за перыяд вясновай міграцыі праз дадзеную тэрыторыю мігрыруе больш за 50 000 водна-балотных птушак. Буйныя зграі затрымоўваюцца тут на тэрміны ад некалькіх дзён да тыдня і больш, у залежнасці ад пагодных умоў і характару павадка. Таксама на ТВП Лясная рэгулярна адзначаюцца вялікія зграі залацістай сеўкі *Pluvialis apricaria*, у асноўным восенню, якія налічваюць тысячы асобін.

На паплавах адзначаны калоніі розных відаў кулікоў, у тым ліку вялікага грыцука *Limosa limosa* і дубальта *Gallinago media*.

Іншыя групы жывёл:

Жывёльны свет ТВП вельмі багаты, налічвае тысячы відаў, у асноўным безхрыбетных, больш за 50 відаў млекакормячых; трэба адзначыць і тую акалічнасць, што ў межах ТВП ён недастаткова вывучаны. З каляводных звяроў шматлікім з'яўляецца бабёр, выдра, андатра, лясны тхор, амерыканская норка. З буйных капытных жывёл сустракаюцца лось, алень, дзік, касуля. З драпежнікаў – воўк, лісіца, янотападобны сабака.

З занесеных у Чырвоную кнігу млекакормячых тут жывуць барсук *Meles meles* і арэшнікавая соня *Muscardinus avellanarius*, адзначаны перыядычныя заходы рысі *Lynx lynx*.

Герпетафауна ўключае 8 відаў земнаводных і 5 відаў паўзуноў. З ахоўваемых у Еўропе рэптылій адзначана балотная чарапаха *Emys orbicularis*.

На тэрыторыі ТВП (рэкі і торфапляцоўкі) адзначана каля 30-ці відаў рыб.

Стан рэдкіх відаў птушак:

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Гусь-гуменніца <i>Anser fabalis</i>	мг	3000-10000 ас	2004-2011	Э	↓	A4i
Гусь белалобая <i>Anser albifrons</i>	мг	10000-15000 ас	2004-2011	Э	↓	A4i
Гусь шэрая <i>Anser anser</i>	гн	1-3 п	2004-2011	Э	↑	
Гусь шэрая <i>Anser anser</i>	мг	10-100 ас	2004-2011	Э	↑	
Качка-свіцьва <i>Anas penelope</i>	мг	10000-20000 ас	2004-2011	Э	↔	A4i
Качка-крыжанка <i>Anas platyrhynchos</i>	мг	3000-5000 ас	2004-2011	Э	↔	
Качка-шылахвостка <i>Anas acuta</i>	мг	500-1000 ас	2004-2011	Э		B1i

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Савук вялікі <i>Mergus merganser</i>	мг	500-1000 ас	2004-2011	П		
Чапля-бугай <i>Botaurus stellaris</i>	гн	10-15 п	2004-2011	П	↔	
Чапля-лазянік <i>Ixobrychus minutus</i>	гн	+	2004-2011	П		
Чапля вялікая белая <i>Casmerodius albus</i>	мг	30-60 ас	2004-2011	Э	↑	
Каршун чырвоны <i>Milvus milvus</i>	зал	+	2004-2011	П		
Арлан-белахвост <i>Haliaeetus albicilla</i>	мг	+	2004-2011	П	↔	
Скапа <i>Pandion haliaetus</i>	мг	+	2004-2011	П		
Драч <i>Crex crex</i>	гн	60-120 с	2004-2011	Э		
Журавель шэры <i>Grus grus</i>	гн	4-8 п	2004-2011	Э	↑	
Журавель шэры <i>Grus grus</i>	мг	500-1500 ас	2004-2011	Э	↔	

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Зуёк вялікі <i>Charadrius hiaticula</i>	гн	+	2004-2011	П		
Сеўка залацістая <i>Pluvialis apricaria</i>	мг	10000-20000 ас	2004-2011	Э		A4i
Баталён <i>Philomachus riphae</i>	мг	500-1000 ас	2004-2011	Э		
Дубальт <i>Gallinago media</i>	гн	+	2004-2011	Э		
Грыцук вялікі <i>Limosa limosa</i>	гн	50-100 п	2004-2011	Э	↓	A1
Чайка шызая <i>Larus canus</i>	мг	+	2004-2011	П		
Крычка малая <i>Sternula albifrons</i>	гн	+	2004-2011	П		
Рыбачка белашчокая <i>Chlidonias hybrida</i>	гн	+	2004-2011	П		
Рыбачка чорная <i>Chlidonias niger</i>	мг	+	2004-2011	П		
Пугач <i>Bubo bubo</i>	гн	1-3 п	2004-2011	Д	↓	

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Сава балотная <i>Asio flammeus</i>	гн	+	2004-2011	П		
Звычайны зімародак <i>Alcedo atthis</i>	гн	20-35 п	2004-2011	Э	↔	
Свірстун палявы <i>Anthus campestris</i>	гн	+	2004-2011	П		

Іншыя рэдкія і знаходзячыся пад пагрозай знікнення віды:

Расліны: званок лілеялісты *Adenophora lilifolia*, лілея кучаравая *Lilium martagon*, касач сібірскі *Irissibirica*, гарлачык белы *Nymphaea alba*, шалфей лугавы *Salvia pratensis*

Пагрозы:

- асушальная меліярацыя;
- нестабільнасць узроўню вады (летнія паводкі пасля інтэнсіўных зацяжных дажджоў);
- узворванне поймавых земляў (у тым ліку ў прыбярэжнай паласе і вадааховай зоне);
- забудова ў прыбярэжнай паласе;
- выпальванне травяністай расліннасці;
- будаўніцтва транспартна-інжынерных камунікацый;
- зарастанне поймы і адчыненых біятопаў шматгадовай пустазельнай і хмызняковай расліннасцю;
- прамое ўздзеянне хімічных угнаенняў і пестыцыдаў;
- веснавое паляванне і браканьерства.

Рэкамендацыі па захаванню:

Забараніць узворванне поймавых лугоў, кашэнне пад час гнездавання птушак, меліярацыю і будаўніцтва ў прыбярэжнай паласе.

На дадзенай тэрыторыі мэтазгодна ў перыяд вясновай міграцыі ўводзіць абмежаванні на любую дзейнасць, асабліва паляванне. Таксама неабходна забараніць любыя працы па трансфармацыі гэтай тэрыторыі, неабходны штогадовы маніторынг стану папуляцый птушак і пагроз. Магчыма неабходна і наданне ахоўнага статусу разглядаемай тэрыторыі.

Неабходна кашэнне ў месцах канцэнтрацыі мігрантаў (штогод, або раз на два гады) у жніўні.

Крыніцы інфармацыі:

Абрамчук А.В. Миграция водно-болотных птиц в Беловежской пуще // Беловежская пуща. Исследования. – Брест, Академия, 2006. – Вып.12. – С.164-182.

Ацэнка якасці вады ракі Лясная Правая ў 1997-2000 гадах// Бібліятэка маніторынгу навакольнага асяроддзя. – Беласток, 2002. С. 82

Веремчук О.Н., Жуковский А.Т., Шималов В.В., Третьяков Д.И., Шокало Б.И., Фенчук В.А., Чеботарева Н.А., Марзан И.Г. К изучению биоразнообразия заказника «Бугский» // Антропогенная динамика ландшафтов, проблемы сохранения и устойчивого использования биологического разнообразия: Материалы II республ. науч.-практич. конф. (1-2 дек. 2004 г., Минск). Минск, 2004. С. 113-114.

Веремчук О.Н., Шималов В.В., Жуковский А.Т., Третьяков Д.И., Фенчук В.А., Шокало Б.И., Чеботарева Н.А., Богданович И.А. Биоразнообразие ландшафтного заказника «Бугский» // Природное асяроддзе Палесся: асаблівасці і перспектывы развіцця: Тэз. дакл. III Міжнар. навук. канф. (7-9 чэрвеня 2006 г., Брэст). Брест, 2006. С. 97.

Изучение биоразнообразия природных комплексов ландшафтного заказника «Бугский»: отчет о НИР (заключ.) / БрГУ имени А.С. Пушкина; рук. О.Н. Веремчук; исполн.: О.Н. Веремчук [и др.]. – Брест, 2006. – 58 с. – Библиогр.: с. 28. – № ГР 20062686.

Складальнікі : Абрамчук А.В., Багдановіч І., Пракапчук В.В, Сербун А.А., Фянчук В.А.

---

* Выкарыстанне змешчанай тут неапублікаванай інфармацыі для навуковых публікацый без пісьмовай згоды яе аўтараў забаронена. У выпадку выкарыстання часткі кантэнту або старонкі цалкам на іншых інтэрнет-рэсурсах, абавязковая

спасылка на аўтараў і сайт iba.ptushki.org